

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Första kammaren.

Nr 58.

Söndagen den 10 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden och memorial nr 192—201.

Vid föredragning av tredje sammansatta stats- och lagutskottets memorial nr 5, med hemställan om anvisande av ersättning åt utskottets sekreterare och vaktbetjäning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial

nr 62, angående beviljande av medel till särskild ersättning åt tjänstemän hos bevillningsutskottet, och

nr 63, angående ersättning åt av utskottet vid handläggning av vissa ärenden anlidade biträden,

bifölls vad utskottet i dessa memorial hemställt.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkande nr 64 och memorial nr 65 samt lagutskottets utlåtande nr 68.

Vid föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 124, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till gratifikation för tjänstemän hos jordbruksutskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Herr Hallin erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr greve och talman! Jag ber att få föreslå, att å kammarens föredragningslista för i morgon först bland två gånger bordlagda ärenden måtte uppföras statsutskottets utlåtande nr 192, därefter bevillnings-

utskottets betänkande nr 64 samt sedermera bankoutskottets utlåtande nr 65.

Denna hemställan bifölls.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 7,09 e. m.

In fidem
G. Aman-Nilsson.

Måndagen den 11 juni, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 10,30 f. m.

Anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 286, angående utredning om indragning till statsverket av allmänna åklagare m. fl. tillkommande andelar i böter och beslagtagen egendom m. m.; och

nr 287, angående innehavarnas av pastoratsadjunktur bibehållande vid befattningen, då den ändras till komministerstjänst.

*Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående provisoriska löneregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal.

I den till riksdagen den 13 januari avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov hade Kungl. Maj:t

dels i punkt 68 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlåtas angående provisorisk lönereglering för viss personal vid lantförsvaret, tillsvi vidare under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1918 beräkna ett förslagsanslag av 3,000,000 kronor;

dels ock i punkt 90 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag för provisorisk lönereglering för viss personal vid marinen, Kungl. Maj:t kunde komma att till riksdagen avlåta, för berörda ändamål bland de extra förslagsanslagen å femte huvudtiteln för år 1918 beräkna ett belopp av 1,500,000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 23 mars 1917 dagtecknad proposition, nr 154, som överlämnats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av pro-

positionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvars- ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till provisorisk löne- reglering för viss personal vid lantförsvaret, i enlighet med i stats- rådsprotokollet angivna grunder, under fjärde huvudtiteln å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 3,450,000 kronor.

*Om provi-
soriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)*

Kungl. Maj:t hade därjämte i en till riksdagen avlåten, den 23 mars 1917 dagtecknad proposition, nr 158, vilken likaledes hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvars- ärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till provisorisk löne- reglering för viss personal vid marinen, i enlighet med de i stats- rådsprotokollet angivna grunder, på extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av 1,607,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda skäl hem- ställt,

a) att Kungl. Maj:ts proposition nr 154 icke måtte av riksdagen bifallas;

b) att Kungl. Maj:ts proposition nr 158 icke måtte av riks- dagen bifallas;

c) att riksdagen måtte besluta att på 1918 års stat under titel »utgifter för kapitalökning», till avsättning för beredande av till- fälligt löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen un- der år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 4,000,000 kronor.

Reservation hade avgivits av, utom andra, herrar *C. G. Ekman*, *E. A. Nilson* i Örebro och *J. Ström*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts proposition nr 154 icke måtte av riks- dagen bifallas;

b) att Kungl. Maj:ts proposition nr 158 icke måtte av riks- dagen bifallas.

Herr statsrådet *Hans Ericson*: Herr greve och talman, mina herrar! Det är ingen hemlighet, att krigsmaktens fast an- ställda personal under de senare åren på grund av lönernas otillräck- lighet befunnit sig i ett synnerligen bekymmersamt ekonomiskt läge. De senaste löne regleringarna ägde rum för underofficerare 1901, och för officerare 1902. Sedan dess ha levnadskostnaderna stegrats undan för undan, så att de vid tiden för krigets utbrott kunde be- räknas till ungefärligen 30 % utöver vad de voro vid tiden för löne- regleringen. Under kriget ha därefter, såsom väl känt är, levnads- kostnaderna ytterligare stegrats, och riksdagen har ju också på grund härav för innevarande år beviljat krigstillägg med högst 15 % för det stora flertalet statstjänare samt därutöver krigstidshjälp till de svagast avlönade. Men att detta icke svarar mot prisstegringen torde framgå av följande siffror. Statistiken visar nämligen, att för 1901—1916 livsmedel, bränsle och lyse fördyrats med 65—88 % samt beklädnadsvaror med 62—90 %.

*Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)*

Ett avsevärt antal mycket behjärtansvärda framställningar hava också under senare tid ingått från vid krigsmakten anställd personal, som påvisat hur nödvändig, för att icke säga ofrånkomlig, en löneförbättring för denna personal i verkligheten är. Förhållandet är helt enkelt, att om icke snart en avsevärd löneförbättring kommer att beviljas, nöd kommer att inträda i mångt hem. Att tjänsten skall lida härav, är uppenbart, ty det kan icke i längden undvikas, att individens intresse i mycket hög grad upptages av omsorgen, huru han och hans familj skola kunna existera.

För särskilt flottans personal omöjliggöra de långa sjökommanderingarna att genom extra arbete förbättra den ekonomiska ställningen. Icke heller har under mobiliseringen avsked kunnat beviljas flottans bemanning på grund av den stora personalbristen. Var och en nödgas sålunda kvarstanna i tjänst, även om avlöningen icke räcker för familjens uppehälle. Liknande äro förhållandena vid hären, även om också endast en ringa del därav varit mobiliserad. Neutralitetsvakten och de många därmed sammanhängande utbildningskurserna ha i förening med det på grund av kriget forcerade omorganisationsarbetet i enlighet med 1914 års härordning pålagt befälspersonalen en arbetsbörda, som omöjliggjort att förbättra den ekonomiska ställningen genom extra arbete.

Under sådana förhållanden synes det vara statens skyldighet att se till att avlöningen blir ordnad i någorlunda proportion till levnadskostnaderna, så mycket mer som under de senaste tio åren löne regleringar ägt rum för så gott som all annan statens personal, för en del grupper redan flera gånger. De militära befattningshavarna befinna sig också till följd härav i en mycket ogynnsam ställning i ekonomiskt hänseende jämförda med de civila befattningshavarna. Det är klart, att ett yrke, som icke kan föda sin man, i längden icke kommer att kunna på ett tillfredsställande sätt rekryteras. Och att vi för såväl armén som marinen redan få taga konsekvenserna härav, ber jag att med ett par siffror få styrka.

Antalet officersvolontärer vid inryckningen till officersvolontärskolan å Karlsborg utgjorde år 1914 193, 1915 142, 1916 78 och 1917 38.

Vad innebär detta? Jo, att armén står inför situationen, att tilloppet till officersbanan minskas på ett synnerligen oroväckande sätt, att befälsbehovet icke kan behöriigen tillgodoses, och att om icke en förändring härutinnan snart inträder, underlöjtnants- och fänriksgraden kommer att stå vakant. Samtidigt har avgången från armén före pensionsåldern till följd av de otillfredsställande avlöningsförmånerna ökats, även den, i oroväckande grad. Den utgjorde vardera av åren 1914 och 1915 29, 1916 44 och under de fyra första månaderna av år 1917 22, motsvarande sålunda för hela året 66. Icke mindre än 147 officersbeställningar vid armén voro den 5 maj i år vakanta.

Vid marinen skönjas liknande förhållanden. Sålunda ha under det senaste åren icke tillräckligt antal sökande anmält sig för vinnande av inträde vid sjökrigsskolan. Vid kustartilleriet har man nöd-

gats minska utbildningstiden för att överhuvud taget få några sökande till officersbanan. Och jag vill nämna, att under de sista 16 månaderna icke mindre än 7 % av officerskåren vid kustartilleriet avgått före pensionsålderns inträdande.

Ställningen är således ytterst bekymmersam, och hela vårt försvaret kommer naturligtvis att bli lidande, om icke åtgärder skyndsamt vidtagas för att råda bot på dessa förhållanden.

De nu föreliggande propositionerna för lant- och sjöförsvaret avse att genom en provisorisk löne reglering åstadkomma en löneförbättring, som ungefärligen motsvarar den fördyring av levnadskostnaderna, som ägt rum från tiden för de senaste löne regleringarna och till krigets början. Den har således icke alls någonting att göra med den fördyring, som skett under kriget. Jag vill här nämna, att av det anslag, som är begärt för armén, i runt tal 3,580,000 kronor, icke mindre än 2,340,000 kronor äro avsedda att utgå till personal med mindre än 3,000 kronors årlig inkomst, och att inom marinen där ett belopp av 1,600,000 kronor begärts, icke mindre än 1,135,000 kronor i runt tal avsetts för underofficerare och manskap.

Nu har statsutskottet funnit, att en löneförbättring är av behovet påkallad, och föreslagit, att till beredande av tillfällig löneförbättring åt viss personal vid armén och marinen under år 1918 skall i avvaktan på ny utredning avsättas ett förslagsanslag högst å 4 miljoner kronor. Ett bifall till denna hemställan måste naturligtvis hos alla det vederbör hälsas med stor tillfredsställelse, då det givetvis måste fattas som ett löfte från riksdagen, att den erforderliga löneförbättringen må kunna tillämpas under år 1918, därest propositioner med lämpligt avvägda tilläggsbelopp framläggas nästa år. Förvisso skulle det ur många synpunkter varit nyttigt, om redan nu en tillfällig löneförbättring blivit beviljad, men då utskottet ansett, att en ny utredning är erforderlig, kommer naturligtvis regeringen att låta sig angeläget vara om, så snart riksdagens beslut blivit i ärendet fattat, föranstalta om en dylik, så att resultatet därav kan föreläggas nästa års riksdag.

Utskottet har också i sin motivering gjort några uttalanden, som enligt mitt förmenande icke äro fullt tydliga, och jag anhåller att här få påvisa detta. Utskottet har ifrågasatt, huruvida de föreslagna avlöningsbeloppen sinsemellan äro lämpligt avvägda. Jag vill då erinra om att i båda propositionerna lämnats ingående redogörelser för grunderna för beräkning av dessa tilläggsbelopp. Det hade varit ganska önskligt för en blivande utredning att få något närmare preciserat, vad utskottet menat med detta, eller i vilka avseenden avvägningen icke varit lämplig. Vidare har utskottet satt i fråga huruvida de föreslagna avlöningsbeloppen äro ställda i riktigt förhållande till de avlöningsbelopp, som äro bestämda för de civila tjänstebefattningar, med vilka jämförelse kan göras. Gentemot detta skulle jag vilja framhålla, att det är ganska svårt att göra några lämpliga jämförelser mellan avlöningsförmånerna för militär och civil personal av den anledning, att förhållandena äro så synnerligen olika. Jag skall här icke ingå på några detaljer.

Om provisoriska löne regleringar för officerare m. fl.
(Forts.)

Om provi-
soriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

men endast påpeka, att pensionsåldern för det ojämförligt största antalet befattningshavare i krigsmakten är 50 år, under det att pensionsåldern för de civila befattningshavarna är 67 år, och vidare att pensionerna äro mycket större för de civila befattningshavarna än för den militära personalen.

Utskottet har jämväl satt i fråga, huruvida en tillfällig löneförbättring icke verkade mera rättvist, om den bestämdes i form av ålderstillägg än i form av allenast lönetillägg i de olika tjänstegraderna. Denna princip synes vara alldeles ny. Den har, såvitt jag har mig bekant, icke tillämpats vid andra tillfälliga löneförbättringar. Riksdagen har i år i anledning av icke mindre än 11 olika propositioner beviljat tillfällig löneförbättring åt annan statens personal än vid krigsmakten anställd, och jag tror för min del, att det i föreliggande fall nog kommer att i praktiken bliva svårt att genomföra en löne reglering på detta sätt.

Slutligen har utskottet uttalat, att särskilda villkor för lönernas åtnjutande böra föreläggas riksdagen till godkännande. Även där synes det mig varit önskligt, om statsutskottet något närmare angivit vad som därmed åsyftas.

Det måste, mina herrar, ur alla synpunkter — icke minst för en god och förtröstansfull stämning inom rikets krigsmakt — vara en angelägenhet av allra största betydelse, att statsmakterna visa förståelse för vad som för personalens ekonomi oundgängligen kräves. Det synes endast vara en gärd av rättvisa, att åt det militära befälet och manskapet beredes skälig ersättning för deras arbete i statens tjänst. Jag hemställer därför till kammaren, huruvida den icke skulle vilja bifalla utskottets förslag.

Herr Trygger: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skulle kunna inskränka mig till att helt och hållet instämma i vad som från statsrådsbänken här blivit yttrat. För min del får jag säga, att av de förslag, som blivit framlagda vid detta års riksdag, det varit få, som varit så väl grundade som dessa provisoriska löne regleringar för personalen vid lantförsvaret och marinen.

Man behöver endast kasta en blick på den redogörelse, som finnes i de kungl. propositionerna för den behållna avlöning, som tillkommer dessa funktionärer, för att se, att det är alldeles nödvändigt, om man skall kunna hålla uppe arméns och flottans personal vid dess effektivitet, att väsentligt höja lönerna. Härvidlag har man ju icke på något sätt beaktat den ökning i levnadskostnaderna, som föranletts av kriget — ty den är ju tillgodosedd på annat sätt, såsom vi alla veta — utan här är fråga om en löneförbättring, som är nödvändig på grund av den redan före kriget inträdda stegringen i levnadskostnaderna, vilken för dessa löntagare visat sig så ödesdiger. Särskilt är det de, som tillhöra kompani- och underofficersgraderna, som äro i en alldeles ovanligt svag ekonomisk ställning. Jag behöver endast fästa uppmärksamheten på hurusom t. ex. en kapten av andra klassen har 4,099 kronor 20 öre, en löjtnant av första klassen 2,794 kronor 50 öre, en fanjunkare 2,400 kronor 50 öre, en sergeant

av första klassen 1,842 kronor 50 öre och en sergeant av andra klassen 1,731 kronor 50 öre.

Statsutskottet har emellertid icke ansett sig nu kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, och för min del är det fjärran, att jag skulle vilja kritisera statsutskottet därför, att det icke gjort detta. Statsutskottet har anfört skäl för sin ståndpunkt, och även om jag icke själv förmår att i allo bedöma dessa skäls riktighet, äro de dock av den betydelse, att de böra prövas. Man får därför enligt min mening vara statsutskottet tacksam för att det genom den föreslagna avsättningen av ett förslagsanslag av 4 miljoner kronor för 1918 har berett möjlighet för dessa löntagare att under nämnda år få den provisoriska lönereglering, som redan nu visat sig absolut erforderlig men vars detaljer utredningen närmare kommer att bestämma.

Jag ber, herr greve och talman, att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

*Om provisoriska löner
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)*

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag visste icke, att detta ärende skulle förekomma till avgörande såsom första ärende i dag, då jag icke haft någon föredragningslista och är därför alldeles oförberedd att yttra mig därom, men jag ber, då jag jämte två ledamöter av andra kammaren till betänkandet fogat en reservation, att i saken få säga några ord.

Jag vill då först erinra därom, att det från alla håll vitsordats och nu senast av den sist uppträdande ärade talaren, att den kungl. proposition, varigenom förslag till tillfällig lönereglering blivit framlagd, visat sig vara av sådan art, att ett bifall till densamma, icke kunde ifrågakomma. Jag behöver sålunda, inför denna allmänna enighet därom, icke uppehålla mig längre vid de skäl till avböjande av ett bifall till propositionen, varom utskottet fullständigt enat sig. Det återstår att yttra några ord rörande den särskilda åtgärd, som majoriteten inom statsutskottet ansett lämpligt att i detta fall förorda.

I förbigående vill jag emellertid först fästa uppmärksamheten på att såväl jag som mina medreservanter anslutit oss till den del av utskottets utlåtande, däri man vitsordar, att åtminstone för viss del av de kårer propositionen avser en löneförbättring synes vara av förhållandena påkallad. Det torde emellertid förtjäna att därvid observeras, att detta resonemang icke hänför sig till krigstidsförhållandena vilka ju för befattningshavare i statens tjänst reglerats genom särskilda beslut om krigstidshjälp och krigstidstillägg, utan har till utgångspunkt förhållandena före kriget, således till förhållandena ungefär vid tiden för antagandet av 1914 års härordningsorganisation. Jag kan därvid icke underlåta att i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den totala frånvaron vid den tiden av alla beräkningar om att en dylik lönereglering då ansågs vara omedelbart påkallad. Det är ju så, att då man hänför sig till löneförhållandena, sådana de voro före kriget, sålunda vid tiden för 1914 års härorganisations antagande, enligt detta resonemang

Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

det alltså redan då skulle hava förelegat fullgiltig anledning till en omedelbar löneroglering för underofficers- och officerskårerna. Då saknades emellertid som sagt över hela linjen några som helst antydningar om att dylika kostnadsökningar borde ingå i de beräkningar rörande ökningen av kostnaderna för försvaret, som behöfve iakttagas i sammanhang med de då föreliggande förslagens prövning.

Jag skall dock icke uppehålla mig därvid. Jag har som sagt anslutit mig till den del av utskottets yttrande, där det medges, att åtminstone för större delen av den personal, som här är i fråga, löneförbättringar äro påkallade. Nu har emellertid utskottet förordnat, att vid det förhållandet, att den kungl. propositionen varit av sådan beskaffenhet, att den icke kunde bifallas, man skulle vidtaga den fullständigt enastående och, såvitt jag vet, okända åtgärden att fondera under rubriken »Utgifter för kapitalökning» ett belopp av 4,000,000 kronor, vilken fondering skulle sätta nästa års riksdag i tillfälle att låta en då eventuellt framlagd och bifallen löneroglering omedelbart träda i kraft. Jag måste säga, att även om man vitsordar, att det föreligger behov av en löneroglering i detta fall, detta i och för sig icke kan utgöra tillräcklig motivering för att man för denna kår av statstjänare skall förfara på ett helt annat och för alla hittills följda statsutskottsprinciper i lönerogleringsfrågor främmande sätt och för att man i detta speciella fall med fullständigt avvikande från vad eljest är vanligt slår in på en helt ny väg.

Jag ber att få erinra kammaren om att det är blott några dagar sedan man av samma anledning, på grund av ofullständighet i en kungl. proposition, för en annan grupp av statstjänare — det var på yrkande av första särskilda utskottet — icke fann sig kunna bifalla den framlagda propositionen. Det gällde då en grupp av statstjänare, vars ekonomiska belägenhet måste anses vara minst lika ogynn-sam som exempelvis de lägst avlönade inom officers- och underofficerskårerna, men vad gjorde kammaren och riksdagen i detta fall? Jo, man följde den vanliga kutymen att då icke den föreliggande propositionen kunde bifallas, man måste låta anstå med regleringen, till dess en ny och på bättre grunder fotad framställning förelåg inför riksdagen.

I detta fall har man emellertid som sagt avvikit från denna allmänt gällande princip och föreslagit en avsättning. Man kunde åtminstone delvis förstå detta, om det allmänna ekonomiska läget vid statsbudgetens uppgörande vore sådant, att man ansåge sig ha medel tillgängliga i sådan omfattning, att man ur denna synpunkt kunde och borde göra en avsättning till nästa år. Men ingen människa vill väl påstå, att förhållandena vid budgetsregleringen nu äro sådana, att de mana till avsättning av åtskilliga miljoner kronor för användning ett påföljande år. Till denna avvikelse från vad hittills skett, har jag icke kunnat lämna min medverkan. Denna lönerogleringsfråga bör enligt mitt förmenande behandlas och betraktas på samma sätt som andra lönerogleringsfrågor, och denna kår

bör icke från riksdagens sida favoriseras i jämförelse med andra kårer.

Det är ur denna synpunkt, som jag, herr talman, yrkat, att utskottet i fråga om motiveringen skulle stanna vid det uttalande, vari redogörelse lämnas, varför ett bifall icke kunde tillstyrkas, och att utskottets yrkande sedermera logiskt borde utmynna i den hemställan om avslag, som reservanterna framställt, och vartill jag ber att få yrka bifall.

*Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)*

Herr Kvarnzelius: Herr talman! När vi började behandlingen av detta ärende på statsutskottets första avdelning, som haft att bereda detsamma, voro sympatierna tämligen allmänt för ett bifall till den kungl. propositionen. Det visade sig emellertid, sedan vi satt oss i förbindelse med sakkunniga på området, medlemmar av löne regleringskommittén, att propositionerna, i det skick de förelägo, icke voro av beskaffenhet att kunna vinna riksdagens bifall. Så betydande anmärkningar framställdes från detta håll mot det sätt, på vilket propositionerna avsågo att bereda officerarne löneförbättring, att, sedan vi tagit del av dessa anmärkningar, vi icke kunde tillstyrka propositionerna. Det gällde då för oss att undersöka, hur vi lämpligast skulle kunna ordna saken, ty därom voro vi alla ense, att den kår det här gällde i stort sett var i stort behov av en löneförbättring, även fränsett den prisstegring, som inträtt under krigstiden. Det gällde att se till, huruvida icke denna kår skulle kunna komma i åtnjutande av den förmån, som Kungl. Maj:ts föreliggande förslag avsåg att bereda den, lika skyndsamt, även om ärendet visades åter till Kungl. Maj:t. Det fanns då givetvis ingen annan form än att i motiveringen uttala, att därest förslag kommer fram 1918, och är av beskaffenhet att kunna av riksdagen bifallas, riksdagen även är benägen att pröva det med den förutsättningen, att det skall vinna tillämpning redan under det löpande budgetsåret.

Nu är det ju emellertid så, att riksdagen, är mycket obenägen, och detta med rätta, att under det löpande budgetsåret vidtaga några ändringar, som påverka statsregleringen för samma år. För att då förebygga de invändningar, som nästa år skulle ligga nära till hands, att det då icke funnes några medel för ändamålet, och att, när det gällde ett så avsevärt belopp, det icke vore lämpligt, att riksdagen låte löne regleringen träda i kraft förrän från och med det följande året — för att förebygga dessa invändningar fanns ingen annan utväg, än att man avsatte lämpligt belopp på 1918 års riksstat, som skulle kunna tagas i anspråk, i händelse det förslag, som framlägges under 1918 års riksdag, är av den beskaffenhet, att det vinner riksdagens bifall.

Jag kan icke heller dela den senaste ärende talarens uppfattning, att det skulle vara ett olämpligt tillvägagångssätt från deras sida, som anse, att en löneförbättring är behöfvig, att låta den komma dessa kategorier av stats tjänare till godo så fort som möjligt efter det riksdagen prövat ärendet. Utsikterna, för att denna kår skall kunna få löneförbättring tidigare, ökas ju, i fall riksdagen är nog om-

Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

tänksam att reservera ett lämpligt belopp för ändamålet. Visar det sig, att förslaget, när det framlägges, är av den beskaffenhet, att det icke kan vinna riksdagens bifall, finnas ju dessa pengar kvar och komma säkerligen att behövas för andra ändamål eller också kunna de balanseras ytterligare ett år. Och även om jag är villig att erkänna riktigheten av vad den senaste ärade talaren yttrade om svårigheterna att göra upp statsregleringen i år, följer icke därav, att det kommer att visa sig vara lättare att göra upp statsregleringen för ett följande år. Måhända kommer det att visa sig att svårigheterna äro större då än nu, och då är det även ur den synpunkten icke olämpligt, utan tvärtom mycket lämpligt, att man sålunda reserverat de medel, som äro erforderliga. Annars kan ju denna kår komma i den obehagliga situationen att nödgas se den förbättring i avlöningstvillkoren, som de hoppats på, ännu ett år ytterligare skjutas undan. Då man tager i betraktande, hur riksdagen under de senaste åren och även i år på ett mycket välvilligt sätt behandlat alla framställningar, som förekommit om förbättringar i avlöningstvillkoren, är det tydligt, att den kår, som det här är fråga om, skulle känna sig i än högre grad besviken, i fall den icke finge den trygghetskänsla, som kan anses följa av att riksdagen så starkt, som här skett givit på hand, att de skola få en löneförbättring.

Herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet anmärker nu, att han icke kunnat fatta innebörden av utskottets motivering, och han riktade ett par frågor till utskottet. Vad då först beträffar utskottets anmärkning, att avlöningsbeloppen för de olika befattningshavarna i Kungl. Maj:ts förslag icke äro väl avvägda i förhållande till civila befattningshavares i motsvarande ställning, torde det vara tillräckligt att hänvisa till vad som kan inhämtas av den tabell, bil. A, som är bifogad proposition nr 154, och av vilken framgår, att generalsperson skulle få en slutlön av 12,650 kronor. Det är en högre lön, än någon befattningshavare i statens tjänst i jämförlig ställning har. Om man exempelvis tager en president, har han en lön, som slutar med 12,000 kr. Ser man på nästa befattningshavare i tabellen, slutar deras lön med 9,885 kr., under det att det icke finns någon motsvarighet bland de civila ämbetsmännen närmare än 9,000 kr.

Det förslag, som här föreligger, är uppgjort med mycket minutiös noggrannhet. För en arméfördelningschef föreslås exempelvis en löneförbättring av 895 kr. Man måste emellertid fråga sig, varför icke denna tillfälliga löneförbättring kunnat avrundas uppåt eller nedåt, så att den icke kommit att sluta på detta ojämna belopp. Eller när exempelvis för en fanjunkare löneförbättringen slutar på 652 kronor 50 öre, måste man finna det något underligt, att då det är fråga om en provisorisk löneförbättring, tillägget slutar med en sådan siffra.

Vidare vill jag i detta sammanhang omnämna, att sedan arméförvaltningen gjort upp sitt förslag grundat på en förhöjning av såväl lön som dagavlönning, detta icke utförts konsekvent i detalj, utan man tagit den summa, som på detta sätt uppkommit, och lagt

den utslutande på lönen, vilket ju onekligen skulle komma att verka förryckande, ifall detta i något som helst hänseende skulle bli grundläggande för pensionsberäkningen.

Vidare ha vi ansett, att när dessa befattningshavare få sin löneförbättring de borde få ungefär likadana avlöningsvillkor, som äro gällande för civila befattningshavare. Det är ju tydligt, att man bör sträva efter att samtliga statens befattningshavare böra få likartade avlöningsvillkor, naturligtvis så långt det är möjligt. Jag är villig att erkänna, att särskilt för sjöofficerarne förhållandena äro av något säregen natur, vilket måhända gör, att man icke kan genomföra detta i samma omfattning som för statstjänare i allmänhet. Men utskottet har icke sagt mer, än att det bör ske i den utsträckning, som är möjlig; och det förmodar jag, att även herr statsrådet och chefen för sjöfarsvarsdepartementet är villig att medgiva, att det är önskvärt, om man kan få avlöningsvillkoren lika.

Vi ha även tillåtit oss att i motiveringen påpeka, att det bör tagas under övervägande, huruvida icke ålderstillägg böra komma till användning, som skola utgå efter vissa års tjänstgöring, då ju beföringsförhållandena äro så ytterst varierande vid olika regementen. En befattningshavare på ett regemente kan få gå i många år obefordrad, under det att en med honom likställd vid ett annat regemente mycket snabbt vinner befordran och kommer i åtnjutande av högre avlöning.

Ja, herr talman, jag vill ännu en gång betona att, ehuru väl jag varit tveksam till frågan om avsättning av medel för ändamålet redan nu, har jag dock för min del, när jag vägt skälen mot varandra, funnit, att jag handlat riktigast, då jag biträtt den mening, som blivit statsutskottsmajoritetens, och jag anhåller därför att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Endast en enda liten replik! Den siste ärade talaren sade, att en avsättning på sätt som utskottet här förordat skulle bereda kåren i fråga en trygghetskänsla för att dess löneroglering skulle erhålla en lycklig lösning. Jag vill för min del säga, att en sådan trygghetskänsla för denna kår så väl som för alla andra kårer väl bör ligga i förvissningen om att riksdagen sakligt och opartiskt prövar alla föreliggande förslag. Att någon borgen i det avseendet skulle behöva ställas från riksdagens sida, förefaller mig icke vara nödvändigt. Det vore så mycket olämpligare, som här faktiskt skulle skapas ett prejudikat, som komme att åberopas i många andra följande fall, där eventuellt en bristfällig proposition eller annan anledning skulle vålla uppskov med en löneroglering.

Herr Lam: I statsutskottet hade man den uppfattningen, att en löneförbättring åt den kår, varom här är fråga, vore särskilt trängande, och man ansåg icke lämpligt, att denna kår bleve lidande därför att Kungl. Majts förslag var sådant att det ej kunde godkännas. Då statsutskottet har den principen, att det icke vill låta löne-

Om provisoriska lönerogleringar för officerare m. fl.
(Forts.)

Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

förbättringar verka retroaktivt, vilken princip, det får jag uppriktigt bekänna, många gånger lett till ganska flagranta orättvisor, ville man nu söka förebygga, att denna kår därför skulle råka illa ut. Man måste då tänka på någon utväg att avsätta ett belopp. Man kunde ju då följa olika vägar. Man kunde tänka sig, att man beviljade reservationsanslag på fjärde och femte huvudtitlarna att disponeras för detta ändamål, men detta ansåg man vara ett olämpligt sätt att gå till väga, då man anser att man kan bevilja ett sådant anslag endast i fall, där beloppet kan närmare preciseras. Det fanns också en annan väg att gå. Man kunde nämligen tänka sig, att man anmodade Kungl. Maj:t att taga upp det behövlige beloppet på en tilläggsstat för år 1918. Herrar ledamöter av kammaren torde hava observeat, att det föreligger ett statsutskottsutlåtande nr 201, där statsutskottet enhälligt begär hos Kungl. Maj:t upprättande av en sådan tilläggsstat för nästa år. Detta förslag var ju emellertid icke bifallet av riksdagen, och då fanns, såvitt jag kan se, icke någon annan väg att gå än den, som här är föreslagen. Om den vägen också är tämligen ovanlig, är den dock enligt min mening fullkomligt försvarbar. Skulle Kungl. Maj:t finna det mera lämpligt, har Kungl. Maj:t möjlighet att, i stället för att låta beloppet komma som inkomst först i 1919 års stat, upptaga det på 1918 års tilläggsstat, i händelse riksdagen bifaller statsutskottets förslag om tilläggsstat och Kungl. Maj:t är villig att upprätta en sådan.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr P e r s: Jag hade icke tänkt yttra mig i frågan, men jag skall ändå be att få säga några ord.

Herr Ekman yttrade, att säkerheten för officerskåren borde ligga i riksdagens sakliga prövning av denna fråga. Det är ju alldeles givet. Men den här föreslagna avsättningen avser att bereda möjlighet för statsutskottet och riksdagen att låta en sådan saklig prövning bli verklighet redan nästa år. Om icke denna avsättning sker, kommer det att bli svårt för både statsutskottet och riksdagen, på grund av den tradition, som följes i dylika fall, och även på reella grunder, att låta löneregleringen träda i kraft nästa år. När jag anslutit mig till denna statsutskottets uppfattning, har jag särskilt funnit ett starkt stöd därför i den beredvillighet, med vilken statsutskottet och riksdagen i år gått till mötes särskilt kravet från lärarekåren på förbättrade lönevillkor. Denna beredvillighet, som man visat lärarekåren, skulle — från det intrycket har jag icke kunnat frigöra mig — träda i viss motsats mot att man här sköte undan frågan, och sköte undan den så, att man kanske icke heller kan lösa den nästa år. Jag vill låta samma beredvillighet gälla även för officerskåren, fastän propositionen var av sådan beskaffenhet, att man icke kunde göra det på dess grund.

Nu har man framhållit här, att vaktmästarnas löneregleringsfråga visar i annan riktning. Det är nämligen vaktmästarnas löneroglering, som här åsyftas. Den blev undanskjuten. För min del vill

jag säga, att jag, ehuru ledamot av första särskilda utskottet, icke kom att anteckna min reservation vid utskottets ifrågavarande utlåtande, och jag var icke heller med vid frågans behandling där under hela tiden. Men jag vill, eftersom denna sak nu dragits fram, uttala den meningen, att jag anser det olyckligt, att riksdagen i år icke biföll förslaget om lönereglering för vaktmästarna sådant det förelåg i Kungl. Maj:ts proposition. Det antogs icke, därför att det ansågs för svagt tillgodose vaktmästarnas framställningar och deras ställning i allmänhet. Men jag anser den frågan vara av en så invecklad beskaffenhet och så svår att komma till rätta med, att det kommer att bli en mycket svår sak för Kungl. Maj:t att komma med en proposition, som både tillfredsställer de krav, som framställas från dessa löntagare, och å andra sidan icke träder andra berättigade statsprinciper för när. Jag för min del träffas sålunda icke av hänvisningen till vaktmästarnas lönereglering. Jag anser, att det säkert varit lyckligare, om propositionen bifallits och man på dess grund fått bygga vidare framåt och komplettera i de avseenden, där den behövt kompletteras och förbättras.

I denna fråga har jag, som sagt, anslutit mig till utskottet, därför att jag finner, att ett sådant beslut står väl i samklang med den beredvillighet, som vi förut under denna riksdag visat, då det gällt att förbättra lönevillkoren för andra statens tjänstemän.

Herr Rosén: Herr talman! Då kammaren för några dagar sedan, den 31 maj, behandlade frågan om understöd åt värnpliktigs hustru och barn, förhöjt penningbidrag åt värnpliktig m. m., uppträdde general Wrangel med synnerlig kraft mot någon nämnvärd höjning av dessa bidrag, emedan det skulle kosta staten alltför mycket pengar, 660,000 kronor, om jag minns rätt. Nu gäller det, som herrarna finna, 4,000,000 kronor. Jag hade verkligen väntat, att general Wrangel skulle uppträda i denna debatt och varna för att besluta en så stor statsutgift, som det här är fråga om, särskilt som general Wrangel i samma debatt erinrade om att riksdagen beviljat, som han yttrade, högst betydande belopp som krigstidstillägg och krigstidshjälp åt statens befattningshavare, en förmån, som ju icke tillkommer värnpliktigs hustru och barn, men däremot herrar officerare.

Under striderna 1914, innan försvarsfrågan löstes, voro ett mycket stort antal officerare mobiliserade för att ute på landsbygden försöka övertyga i synnerhet bönderna om nyttan och nödvändigheten av den ifrågasatta reformen. Jag hade tillfälle att närvara vid en del sådana möten. Därvid hände det, att bönderna interpellade officerarna, om icke, därest den föreslagna utökningen av värnpliktstiden bifölles, officerarna skulle komma med begäran om löneförhöjning. Herrar officerare förklarade då med en mun, att det skulle de *icke* göra. Detta förekom icke bara i den landsända, jag närmast känner till, utan förhållandet var enahanda överallt. Men för någon tid sedan hade såväl jag som andra ledamöter av riksdagen nöjet att mottaga en framställning, vari med synnerlig kraft underströks behovet av den löneförhöjning, som man icke skulle begära.

Om provisoriska löneregleringar för officerare m. fl.
(Forts.)

Om proviso-
riska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

Nu kan ju någon invända, att tiderna hava fördyrats. Men vi ha ju, som general Wrangel framhöll, den 31 maj dock beviljat krigstidstillägg och krigstidshjälp till högst betydande belopp. Det är nu en gång så, att man icke får lita på den militära sakkunskapen, och det får man tydligen icke heller göra beträffande dess försäkringar i lönefrågor.

Jag yrkar bifall till herr Ekmans reservation.

Herr Wrangel: Gent emot den siste ärade talaren ber jag endast få erinra därom, att jag varit med om, och detta med glädje, att höja familjeunderstöden för de värnpliktige med 50 % på grund av den utredning, som från sakkunnigt håll förebragts. Däremot har jag icke kunnat gå så långt som till att höja understöden med 75 %.

Herr Rosén: Ja, det är alldeles riktigt men general Wrangel yttrade i sammanhang därmed, att det belopp, staten skall betala till värnpliktigs hustru och barn icke är avsett att fullt täcka levnadskostnaderna, när familjeförsörjaren ryckes ifrån dem, utan blott att utgöra ett bidrag till täckande av dessa kostnader. Jag frågar: varifrån skall då resten tagas?

Herr Kvarnzelius: Jag vill med anledning av vad herr Rosén yttrade erinra om att genom gemensam votering riksdagen bifallit familjeunderstödens höjning med 75 % och för ändamålet beviljat 660,000 kronor. Det argumentet kan sålunda endast användas gentemot herr Wrangel, men icke gentemot riksdagen, ty riksdagen har visat sig behjärta även de värnpliktigas svårigheter härvidlag.

Medan jag har ordet ber jag att få fästa uppmärksamheten på en sak, som ytterligare talar till förmån för att riksdagen redan i år gör vad som kan göras i denna fråga. I sammanhang med att propositionerna om provisorisk lönereglering för officerare och underofficerare vid armén och marinen avläts till riksdagen, framlades även en proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärarna vid militärläroverken. Sistnämnda proposition blev av riksdagen bifallen utan ett ords invändning, och denna var dock en konsekvens av nu föreliggande propositioner. Nog komme det att ställa sig litet egendomligt, att den propositionen skulle vinna riksdagens gillande utan ett ords invändning, men att man här skulle ställa sig mindre välvillig. För att förtaga den sista skymten av något sådant, finner jag även ur denna synpunkt önskvärt, att riksdagen bifaller statsutskottets förslag.

Herr Hellberg: Herr Rosén har fört in frågan på den sociala jämförelsens område, skulle jag kunna säga, och det föranledde mig att begära ordet för att i anledning av föreliggande fråga yttra några ord, vilka hänföra sig till samma område.

Jag är nog av den uppfattning, att en löneförbättring för de

*Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)*

grupper, som här äro i fråga — jag tänker då närmast på officerarna, ehuru det kanske inte är främst dem, som detta rör — kan vara av behovet påkallad, om också den dyrtidshjälp, de fått uppbära, åtminstone för ögonblicket avlägsnar de värsta bekymren. Men då fråga är om att höja lönerna för en sådan kår som officerskåren, kommer man osökt att tänka på den, såsom jag tror, obestridda benägenhet att leva flott och högt, som utmärker denna kår. Naturligtvis är det något olika på olika håll, men åtminstone i vissa fall är denna benägenhet synnerligen, och jag vill nästan säga, på ett stötande sätt framträdande. Jag tror inte, att det är någon överdrift att påstå, att i regel officerskåren går i spetsen för överklassnobberiet. Det finns snart sagt inte en liten löjtnant, som inte exempelvis anser det vara alldeles nödvändigt att vid varje tillfälle åka i andra klass på järnväg och över huvud taget hava de den uppfattningen, att deras ställning liksom förpliktar dem att leva litet högre än andra personer. Detta är något, som borde bortarbetas, det är en av de sidor hos officerskåren, som bidrager att minska sympatierna för denna kår. Och det är inte i alla land, som denna benägenhet för ett flott och elegant och litet vräkigt levnadssätt är så framträdande som i vårt.

Jag har inte kunnat underlåta att vid detta tillfälle göra denna anmärkning, ty då fråga är om höjning av lönevillkoren för en viss kår, är det i samband därmed berättigat att göra en erinran om det levnadssätt, som i hög grad och i rätt stor utsträckning är rådande inom denna kår.

Herr statsrådet Hans Ericson: Jag måste inlägga en bestämd protest mot den siste ärade talarens yttrande. Jag tror icke, att man med fog kan säga, att den avlöning, som för närvarande är avsedd för den militära tjänstemannakåren, officerskåren är av den beskaffenhet, att den tillåter något högt levnadssätt, och jag är övertygad, att även om den löneförbättring skulle bifallas, som Kungl. Maj:t föreslagit, icke heller därigenom komme att lämnas någon sådan möjlighet. Om det inom officerskåren finns en och annan, kanske flera, vilka måhända hava privat förmögenhet och därför kunna ställa sitt levnadssätt högre än andra, lär detta icke vara något enastående för officerskåren, sådant kan förekomma även inom andra kårer, om man får döma undantag såsom regel.

Beträffande frågan om i vilken järnvägsklass en underlöjtnant skall resa, så vill jag säga, att resereglementet berättigar honom att resa i andra klass och då lär ej något vara att erinra mot att han gör det.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag måste göra ett par erinringar gent emot de argument, som mina ärade partikamrater framfört i denna diskussion.

Den ärade talaren på Västernorrlandsbanken erinrade om att riksdagen nyligen på statsutskottets tillstyrkan bifallit förslag om löne reglering åt vissa grupper av lärare på det militära området.

Om provi-
soriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

Ja, anledningen till att man biföll det förslaget var, att däremot icke någon saklig erinran kunde göras. Någon sådan gjordes icke av den ärade talaren själv inom statsutskottet, och icke heller förekom någon sådan inom riksdagen. Riksdagen ansåg sig därför i det fallet böra biträda Kungl. Maj:ts förslag. I detta fall åter föreligga ju sådana anmärkningar gentemot förslaget, att den nämnde talaren själv ansett sig förhindrad att yrka bifall till propositionen. Och beträffande frågan, om den särskilda anordning utskottet här föreslagit kan vara betingad eller motiverad av den omständigheten, att den nämnda löneruleringsfrågan, där inga sakliga erinringar förelågo, blivit av riksdagen på det sättet löst, att bifall lämnats till den gjorda framställningen, så kan jag icke finna, att vad samme talare därom anfört bör vara avgörande för kammarens bedömande av den fråga, som nu föreligger till behandling.

Beträffande vad den ärade talaren på Dalabänken, också han min partikamrat, anförde, vill jag säga, att riksdagens benägenhet att tillmötesgå befogade och rimliga framställningar i lönerulerings-avseende, synes mig ingalunda vara en omständighet, som kan åberopas för den alldeles egendomliga och kutymbrytande åtgärd riksdagen här skulle bifalla. Tvärtom borde, så vitt jag förstår, denna omständighet kunna åberopas såsom motiv mot att en dylik sär egen åtgärd nu skulle tillgripas. Den kan inför denna villighet till löneförbättring icke vara påkallad.

Herr Pers sade också, att det olika förfaringssättet beträffande vaktmästarnas lönefråga och den nu föreliggande berodde därpå, att vaktmästarnas lönefråga var så invecklad. Jag böjer mig för den ärade talarens och ledamotens i löneruleringskommittén sakkunskap på detta område, men nog är det övrigt, att anledningen till att den frågan behandlades olika mot den förevarande, skulle ligga däri, att vaktmästarnas lönefråga skulle vara så invecklad, under det att lönefrågan för hela officers- och underofficerskärerna skulle representera en högre grad av enkelhet och lättfattlighet.

Jag vidhåller yrkandet.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 på aftonen.

Herr Dahl: Det yttrande, den ärade talaren på Värmlandsbänken hade, synes mig icke böra passera utan att en gensaga göres även från civilt håll.

Herr Hellberg generaliserade de intryck han fått angående, såsom jag vill tro, en och annan inom officerskåren och dennes uppträdande därhän, att denna kår skulle i stor utsträckning leva på ett sätt, som icke kunde anses överensstämma med de enskilda kårmedlemmarnas tillgångar eller som vore lämpligt. Jag får säga, att om herr Hellberg hade den personliga erfarenhet, som jag har om de förhållanden, under vilka rätt många av Sveriges officerare haft att leva under dessa sista år, skulle herr Hellberg icke på denna plats

ha tillåtit sig att fälla detta omdöme. Det är verkligen, kan jag säga, upprörande att höra detta, ty om någon tjänstemannakår fått känna dyrtidens tryck är det förvisso icke Sveriges officerskår, som känt detta i minsta grad. Det är dock så, att på officerarnas yttre uppträdande i klädedräkt och vanor fästas vissa krav, som icke kunna alldeles åsidosättas. Jag menar icke alls därmed, att de skulle behöva leva »flott», men jag menar, att de få motsvara vissa anspråk, som kräva penningar och vilka sannerligen icke stå i förhållande till den lön, som blivit dem tillmätt. Då man vidare beaktar, vilka särskilda utgifter, som ställas på många av Sveriges officerare på grund av de olidliga förläggningsförhållanden, som Sveriges riksdag medverkat till att skapa för dem, bör man finna att de i alldeles särskild grad få känna dyrtidens tryck.

*Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.*

(Forts.)

Jag har velat för min del och med den kännedom jag äger om levnadsförhållandena för officerarna på två av Sveriges regementen från denna plats säga, att herr Hellbergs erinringar äro enligt min uppfattning fullständigt obefogade.

Friherre Fleming: Herr greve och talman! Jag kunde icke underlåta att begära ordet under herr Hellbergs anförande.

Jag anser det i högsta grad beklagligt, att en talare i riksdagens första kammare kan tillåta sig att här fälla förklenande omdömen om en hel samhällsklass enskilda liv och leverne. Skulle vi alla börja med sådana fasoner, varthän komme vi då, herr Hellberg? Det kan nog finnas klagomål att anföra mot andra klassers liv också. För övrigt bero tydligen herr Hellbergs uttalanden på en komplett missuppfattning och fullständigt oförstånd i fråga om hela militärväsendet. Här är det ju för övrigt icke endast om officerarna som vi tala, utan frågan gäller även underofficerarna.

I motsats till herr Hellberg vill jag för min del uttala en varm erkänsla till officers- och underofficerskårerna för deras plikttrogna arbete i dessa tider.

Herr Alexanderson: Den siste ärade talarens replik till herr Hellberg torde han själv komma att besvara. Det fanns nog något däri, som kan föranleda ett svar. Men jag begärde ordet för att också närmast replikera mot herr Hellberg. Då vi nu hava under behandling denna fråga om att sätta de militära befattningshavarnas löneformer i något så när relation till vad den nuvarande tidens prisläge fordrar, synes det mig vara mera anledning att erinra därom, att om man underlåter detta, följden icke kan bli mer än en, nämligen den, att de, som äro nödsakade eller måste tänka sig bliva nödsakade att uteslutande leva på sin lön, icke se någon möjlighet att inträda på denna bana. I stället få vi en officerskår bestående uteslutande av unge män uti förmögen eller rent av rikemans ställning, som mer eller mindre helt ägna några år av sitt liv åt officerskallet. Men om den utvecklingen kommer till stånd hos oss och i högre grad än för närvarande är fallet, då tror jag att vi, som

Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

hoppas på en fortgående demokratisering av försvaret, skola nödgas misströsta om att en sådan skall bli möjlig. Vi, som dessutom skulle önska, att de dugliga männen i lägre ställning än officersställning skola kunna arbeta sig upp till en sådan, måste också befara, att det icke kommer att bli mycket intresse för något dylikt, om officersbefattningarna förbli så pass klenlyt betalda, som de för närvarande äro.

Jag tror således, att det är ett rent demokratiskt intresse att tillgodose även de militära befattningshavarna, så att de icke komma i en sådan särskild undantagsställning, att den, som vill välja tjänstemannabanan, måste säga sig, att om han väljer den *militära*, han kommer så väsentligt i efterhand mot om han skulle välja den *civila*, att han blir avskräckt från den förra.

Ur den synpunkten ber jag, herr talman, att i min ringa mån få understödja statsutskottets här framlagda förslag.

Herr H e l l b e r g: Herr talman! Jag visste naturligtvis att jag skulle sticka huvudet i ett getingbo, då jag uttalade vad jag nyss sade. Men allt vad som här kan åstadkommas i protestväg, det må hälsas med än så starka bravorop, förmår inte ändra faktum. Detta rubbas inte alls av några opinionsyttringar i första kammaren.

Jag vill först erinra, att jag började mitt anförande med att yttra, att jag erkände behovet av en löneroglering. Och då vidare herr Fleming framhåller, att denna roglering gäller även underofficerarna, vill jag påpeka, att jag i början av mitt anförande också markerade att vad jag där sade i anledning av den ifrågasatta löneförbättringen avsåg officerarna.

Då det sedermera säges, att jag kommit med påståenden, som äro ogrundade, vill jag också erinra om, att jag i mitt anförande tydligt tillkännagav, att jag inte ansåg det anmärkta förhållandet sakna undantag. Jag har således inte generaliserat. Jag erkände, att det kan vara olika på olika håll — så föllo mina ord — men jag sade, att i mycket stor utsträckning det, som jag uppgav, verkligen är fallet, och det står jag för. Detta vederlägges naturligtvis inte på minsta sätt av den erinran, som gjorts, att officerskåren inte åtnjuter så synnerligen höga löneförmåner. Det torde inte vara obekant, att det finns andra sätt, på vilka man kan leva högt än på sin lön, och de andra sätten äro inte obekanta inom officerskåren. Jag vidhåller, att denna anda råder inom kåren i mycket stor utsträckning — jag generaliserar som sagt inte, jag erkänner, att det finns undantag, också, men i mycket stor utsträckning äro förhållandena sådana, som jag angivit. Detta har behövt sägas ifrån en gång, jag ansåg, att tillfället osökt erbjöd sig och har ej det minsta att återkalla av vad jag sagt. Jag upprepar att detta förhållande hos många väckt ganska mycken anstöt och minskat sympatierna för militären, och det kan endast vara till försvarets fromma, om det kommer in bland officerskårens medlemmar en tanke på, att det sanna gentlemannskapet inte består i att uppträda med höga anspråk

som även herr Dahl nödgades erkänna, att officerarna ställa, utan att det finns andra och värdigare sätt att göra sig gällande.

Jag står alltså vid vad jag sagt.

Om provisoriska löneregleringar för officerare m. fl.
(Forts.)

Herr Larsson, Jacob: Debatten har förts ut på ett område, som förefaller mig vara ganska främmande för den sak, det här närmast gäller att besluta om. Utskottet står ju alldeles enhälligt i att avstyrka Kungl. Maj:ts proposition. Det, varom meningsskiljaktighet råder, är ju endast detta, huruvida i det läget det skall vidtagas en särskild anordning för att till ett kommande år underlätta en eventuell lönereglering. På det att icke något missförstånd må kunna råda eller det skall kunna lämnas utrymme för någon misstolkning, ber jag att få fästa uppmärksamheten därpå, att man kan ha mycket olika meningar om det lämpliga och riktiga i den anordning, som av statsutskottets majoritet föreslagits, utan att detta behöver på något sätt innebära en värdesättning av den militära tjänstemannakåren och dess behov av en lönereglering, eller att däri skall ligga den allra ringaste skymt till omdöme om denna tjänstemannakår. Det vore skäl, att man gjorde detta klart för sig litet var, att man kan rösta för utskottets hemställan, utan att detta på något sätt innebär ett underkännande av behovet av lönereglering.

Och i det predikamentet befinner jag mig. Jag erkänner och vet fullväl, att lönereglering för officers- och underofficerskåren såväl vid armén som marinen är av behovet påkallad, men detta erkännande behöver icke sträcka sig därefter, att man nu anser sig böra gå med om en anordning, som, det måste väl medgivas, vore fullständigt extraordinär och vars motstycke vi hittills saknat. Det är detta, jag vill ha sagt, så att min röst mot utskottsmajoritetens hemställan icke på något sätt misstolkas såsom obenägenhet mot en välbehörlig och välförtjänt lönereglering för dessa tjänstemannakårer.

Herr Larsson, Knut: Jag vill påstå, att det säkerligen icke funnits någon kår i Sverige, som varit så tålig som officerskåren i avseende på dess lönereglering. Man har nästan aldrig hört någon klagan från denna kår, fast jag tror, att förhållandena varit mycket svåra och ibland rent beklagliga för denna kår.

Jag vill rätta det som herr Hellberg sade, och jag påstår, att livet i massen sedan 10—12 år tillbaka är det enklaste, som någon kår lever i Sverige. Jag påstår också, att om officerarna skola ut på manöver och strapatsera på långa marscher, ja, gå och se på deras kantiner, så få herrarna se, att de innehålla vad som jämnt behöves för att kunna leva. Om herr Hellberg, min vän på Värmlandsbänken, får se någon ungdom, som kanske i sitt övermod någon gång begär en dumhet, tror jag dock, att sådant förekommer mindre inom denna kår än inom andra. Jag påstår tvärtom, att det finns ingen kår där de äldre så taga hand om de yngre som inom officerskåren är fallet. Därför är det verkligen hårt att få höra sådana omdömen över officerarna. Jag frågar er, mina herrar, om en officer har någon avundsvärd ställning. Tager han sitt yrke ener-

Om provi-
soriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)

gist och tränar truppen, då står det i alla tidningar, att han plågar den. Går han på gatan i uniform, kan han bli förolämpad av element som i allo äro honom i hyvsning underlägsna. Men det tål han, och därför är det sällan, som officerare komma med i några uppträden. Men de få ibland tåla allt för mycket.

Nu undrar jag här — när det nu icke gått att åstadkomma en löneroglering för dem — om det dock icke vore riktigt att såsom här föreslås i utlåtandets sista punkt avsätta ett visst belopp. Det tror jag icke kan innebära annat än gott i dessa tider. Ty flykten från fanorna, mina herrar, är stor. Jag hörde idag, att 125 aspiranter plåga vid denna tid vara anmälda till Karlsborg, men i år är siffran 37. Och vi veta, att till och med generalstabsofficerare i så hög grad som major fly från yrket för att gå till civil beställning. Tro verkligen herrarna att detta kan gå i längden om vi vilja ha de värnpliktige uppfostrade på ett gott sätt här i landet såväl i militärt avseende som även såsom medborgare? Jag tror i alla fall att det är en av stor vikt, att icke officerskårens nivå går ned alltför mycket.

Därför skall jag herr greve och talman, be att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Trygger: Fastän det är vid sidan av saken, kan jag icke underlåta att i anledning av herr Hellbergs uttalande säga några ord. Jag har märkt flera gånger, att då herr Hellberg här yttrat sig, han i sina omdömen bestämts av förhållanden, som icke för närvarande existera, men som tidigare varit rådande. En tidigare erfarenhet, som han haft, har givit anledning till uttalanden om hur det vore för närvarande.

Det är riktigt hvad herr Hellberg yttrade, om man ser på tiden längre tillbaka. Då var det åtskilliga unga officerare, som levde ganska högt och över sina tillgångar. Men det gällde oss allesammans då. Herr Hellberg, som studerat i Uppsala, minns väl, huru det på vår tid var ett genomgående fel hos studenterna att leva över sina tillgångar. De, som hade små medel, lånade här och var, och alla levde ungefär tämligen lika och naturligtvis då alldeles för högt för dem, som befunno sig i små villkor. Sedan fingo de dragas med följderna av detta under sitt återstående liv, när de kommit till sin verksamhet. Så var det på den tiden, men det har förändrat sig väsentligen sedan dess. Jag känner ganska bra till, huru förhållandena äro bland militärer, och även hur det är bland andra unga tjänstemän och unga män över huvud taget, och jag får säga, att jag kommit till den alldeles bestämda uppfattningen, att våra unga militärer för närvarande leva synnerligen sparsamt. Det är för övrigt nödvändigt med deras små avlöningar, ty om vi se på vilka avlöningar de ha, kan man ju förstå, att dessa icke ge dem någon som helst möjlighet att leva högt. På en sådan avlöning som t. ex. 2,000 kronor för en underlöjtnant eller 2,700 för en förste löjtnant, som kanske är gift, är det alldeles omöjligt att leva högt. De, som icke hava egen förmögenhet, skulle då nödgas låna. Men

det är icke sed nu att låna såsom förr. Det är icke heller lika lätt. Såvitt jag känner saken, har ungdomen i allmänhet allt mera kommit ifrån att leva på lån.

*Om provisoriska löne-
regleringar för
officerare
m. fl.
(Forts.)*

Fastän det ju finnes undantagsfall, så måste man alltså säga, att i stort sett våra officerare leva synnerligen sparsamt och söka draga sig fram på sina små inkomster. Därför kommer ett sådant omdöme, ett sådant uttalande som herr Hellbergs mycket lätt att kunna missförstås, ty då han uttalat sig så, tror man, att han angivit vad som i allmänhet gäller, ehuru även han visserligen erkänt, att det finns undantag. Men jag tror, att regeln är, att officerarna leva klokt och förståndigt och söka undvika skuldsättning. På senare tid har det emellertid för ett flertal bland dem blivit nödvändigt att skuldsätta sig för att kunna existera. Men som sagt det finns visserligen enstaka undantag även bland officerarna.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt där- under förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på godkännande av herr C. G. Ekmans m. fl. vid utlåtandet avgivna reservation; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 64, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1918 m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

*Om extra
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.*

Genom proposition, nr 130, av den 23 februari 1917, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:ten, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, under förutsättning att Kungl. Maj:ten förut samma dag gjorda framställningar angående vissa åtgärder för lant- och sjöförsvarets stärkande bleve av riksdagen bifallna,

dels antaga framlagt förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1918,

dels besluta, att avkastningen av nämnda skatt skulle användas till täckande av anslag för särskilda åtgärder för lant- och sjöförsvarets stärkande,

dels ock bland statsverkets inkomster för år 1918 efter rubriken för inkomst- och förmögenhetsskatten upptaga följande rubrik:

Extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1918,
bevillning 30,000,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehått tre motioner, väckta, en (nr 123) inom första kammaren av herr *Söderberg* samt två inom andra kammaren, nämligen nr 363, av herr *E. A. Nilson* i Örebro, och nr 391, av friherre *Palmstierna*.

Om extra
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.

(Forts.)

I herr Söderbergs motion hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att sådana föreningar, som icke genom ekonomisk verksamhet beredde sig eller sina medlemmar ekonomisk vinst, befriades från skyldigheten att erlägga extra inkomst- och förmögenhetsskatt.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på återopade grunder hemställt,

1:o) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt icke kunnat oförändrat bifallas, måtte antaga samma förslag med de ändringar, utskottets vid betänkandet såsom bilaga I fogade författningsförslag utvisade;

2:o) att Kungl. Maj:ts förslag, att avkastningen av den extra inkomst- och förmögenhetsskatten skulle användas till täckande av anslag för särskilda åtgärder för lant- och sjöförsvarets stärkande, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att de i betänkandet behandlade motionerna:

I: 123, av herr *Söderberg*,

II: 363, av herr *E. A. Nilson* i Örebro, samt

II: 391, av friherre *Palmstierna*,

mätte anses besvarade genom vad utskottet under 1:o) och 2:o) hemställt.

Friherre *Fleming*: Såsom kammaren säkerligen erinrar sig hava vi tidigare under denna riksdag antagit ett förslag om förhöjning av krigskonjunkturskatten. Nu föreligger ett betänkande om en extra inkomst- och förmögenhetsskatt. Därjämte har riksdagen genom gemensam votering bifallit ett förslag om tonnageavgift. Det är sålunda en hel mängd skatter, som nu kommit till stånd, och det skulle sålunda vara av ett visst intresse att veta; vad kan sammanlagda beloppet av dessa olika skatter gå till? Vi hava inkomst- och förmögenhetsskatt, extra inkomst- och förmögenhetsskatt, bevillning och av denna beroende kommunalskatt samt slutligen krigskonjunkturskatt. En beräkning med några exempel på kumulerad skattskyldighet har också gjorts inom bevillningsutskottet, men beräkningen har icke kommit med i utskottets betänkande. Jag skall icke upptaga tiden med att läsa upp hela denna bilaga, men ber att få överlämna den till dagens protokoll, och skall nu endast anföra ett par exempel. Vid ett taxerat belopp av 420,000 kronor blir, om krigskonjunkturskatt utgår på hela beloppet, sammanlagda skattesumman 5,050 kronor, krigskonjunkturskatten ingår däruti med 2,600 kronor och den kumulerade skatten sålunda till 25 % på hela inkomstbeloppet. Vid ett taxerat belopp av 100,000 kronor blir sammanlagda skattebeloppet 33,430 kronor eller 33 %, och vid ett taxerat belopp av en halv miljon kronor, blir, om krigskonjunkturskatt utgår, på hela beloppet, sammanlagda skattebeloppet 232,375 kronor alltså 47 %. Jag har endast velat här nämna dessa siffror. för att påvisa, varthän alla des-

sa skatter sammanlagt leda, och jag har velat göra det därför, att det för mig framstår såsom nödvändigt, att tänka på, att den direkta beskattningen kan slutligen komma till en gräns, varöver man icke lämpligen kan gå, och då man således får börja att tänka på andra utvägar med indirekta skatter.

*Om extra
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.
(Forts.)*

Herr talman jag har icke något annat yrkande än på bifall till utskottets förslag.

Den av friherre Fleming åberopade bilagan lydde sålunda:

Exempel på kumulerad skattskyldighet.

(Mantalsskriven svensk medborgare, summa taxerade belopp enligt samtliga författningar, extra inkomst- och förmögenhetsskatt enligt utskottets förslag, kommunalskatt m. fl. å bevillningen beräknade avgifter antagna till 7 %, krigskonjunkturskatt enligt utskottets förslag.)

1) Taxerat belopp 8,000 kronor.	
Inkomst- och förmögenhetsskatt	195:—
Extra inkomst- och förmögenhetsskatt	20:—
Bevillning	8:—
Kommunalskatt m. m.	560:—
Krigskonjunkturskatt	1,020:—
	<hr/>
Summa	1,803:—
2) Taxerat belopp 20,000 kronor.	
Inkomst- och förmögenhetsskatt	655:—
Extra inkomst- och förmögenhetsskatt	375:—
Bevillning	20:—
Kommunalskatt m. m.	1,400:—
Krigskonjunkturskatt	2,600:—
	<hr/>
Summa	5,050:—
3) Taxerat belopp 100,000 kronor.	
Inkomst- och förmögenhetsskatt	4,955:—
Extra inkomst- och förmögenhetsskatt	4,375:—
Bevillning	100:—
Kommunalskatt m. m.	7,000:—
Krigskonjunkturskatt	17,000:—
	<hr/>
Summa	33,430:—
4) Taxerat belopp 500,000 kronor.	
Inkomst- och förmögenhetsskatt	25,000:—
Extra inkomst- och förmögenhetsskatt	31,875:—
Bevillning	500:—
Kommunalskatt m. m.	35,000:—
Krigskonjunkturskatt	140,000:—
	<hr/>
Summa	232,375:—

Om extra
inkomst- och
förmögenhets-
skatt m. m.
(Forts.)

Herr Söderberg: Emot utskottets framställning har jag ingenting att säga, och från min synpunkt bör densamma icke, oaktat friherre Flemings inlägg, föranleda någon längre diskussion. Men jag begärde ordet för att säga några ord i anledning av den motion, jag här framlagt.

Jag har två gånger motionerat om skattefrihet för ideella föreningar, men det förslag, vartill bevillningsutskottet kommit angående en utredning om dessa förhållanden, har strandat på första kammarens avslag. Då nu denna proposition om extra inkomst- och förmögenhetsskatt framlades, tänkte jag verkligen, att man skulle kunna i alla fall göra ett litet försök att få någon rättelse i de förhållanden, som nu råda ifråga om idéella föreningars beskattning genom att man icke skär alla över en kam i denna extra inkomst- och förmögenhetsbeskattning, utan så att de skola kunna undantagas från denna extra pålaga.

Detta förslag har nu av bevillningsutskottet avstyrkts, och man har, ser jag, farit så hårdhänt fram, att jag icke ens fått med mig mina egna partikamrater. Om anledningen därtill nu varit, att de anse utskottets motivering är så pass hygglig, att de icke velat anföra någon särskild reservation, känner jag icke till. Jag anser det åtminstone inte. I alla fall skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att om till ett kommande år ett förnyande sker av den motion, som omfattar ideella föreningars skattskyldighet i sin helhet — och jag har verkligen fått många meddelanden om huru orättvist denna beskattning verkar — första kammarens hjärta må bevakas att åtminstone gå på en utredning, och att motionen då vinner bättre beaktande i kammaren än vad tidigare varit fallet. Man har upplyst mig t. ex. om understödsföreningar, vilka bliva underkastade beskattning för hela sin verksamhet, även arbetslöshetsunderstödsverksamhet beskattas. Man utgår, som sagt, blott ifråga att då ideella föreningar fått kapital, skall det beskattas, oavsett i vilken avsikt eller till vilken nytta kapitalet användes, och när man slår in på denna väg, är det endast det prejudikat, som givits genom regeringsrättens utslag, som är avgörande.

Jag har icke skäl att framställa något yrkande om bifall till motionen, men jag vill som sagt uttala den meningen, att om frågan kommer före ett annat år i hela sin utsträckning, man då icke skall ställa sig fullständigt avvisande emot densamma.

Herr Karlsson, K. G.: Det kunde kanske synas vara onödigt att yttra sig, då intet yrkande om avslag å utskottets hemställan gjorts, men det var en upplysning, som friherre Fleming lämnade, vilken jag dock anser, att man bör i någon mån förtydliga. Friherre Fleming omnämnde, att inom utskottet utarbetats en tablå för att visa, hur skattetrycket för närvarande verkar. Nu skulle det ju kunna synas egendomligt, att icke utskottet låtit denna tablå medfölja betänkandet. Jag vill emellertid säga, att anledningen härtill är den, att såsom tablåen var uppställd, den mycket lätt skulle ha kunnat av allmänheten missförstås. Den utgjorde nämligen en uträkning, grundad

på den förutsättningen, att hela inkomsten består av krigskonjunkturvinst, och det är ganska naturligt, att sådant ytterst sällan förekommer. Då nu utskottet icke ville bidra till allmänhetens förvillande, har utskottet icke tagit med denna tablå i betänkandet.

Jag har blott velat lämna denna upplysning, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande betänkande hemställt.

Utskottets i slutet av betänkandet gjorda anmälan lades till handlingarna.

Om extra inkomst- och förmögenhets-skatt m. m.

(Forts.)

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till bestämmelser angående rätt till pension för vissa å extra stat upptagna befattningshavare vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk.

Bestämmelser om pensions-rätt för extra befattningshavare i vissa statens verk.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, bland annat, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och i ämnet väckta motioner måtte medgiva, att beträffande pensionering av vissa på extra stat upptagna befattningshavare vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk Kungl. Maj:t finge utfärda bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med vid utlåtandet fogade förslag till reglementen i sådant avseende.

Herr *Hedenstierna*: Herr greve och talman! Mot utskottets betänkande har av mig och några andra ledamöter av denna kammare avgivits en reservation beträffande §§ 5 och 15 i reglementet. Då emellertid andra kammaren redan utan votering godkännt utskottets förslag, ha reservanternas icke velat framställa något yrkande, som möjligen skulle kunna föranleda till gemensam votering i denna sak. Det är således icke för yrkande i detta avseende, som jag begärt ordet, utan för att framställa ett yrkande rörande övergångsstadgandet på sid. 45. Andra kammaren har nämligen antagit en redaktionsändring i detta moment, gående ut på, att den sista punkten, å sidan som börjar med: »dock med rätt» etc., skulle utgå, och att i stället skulle införas ett moment 5, så lydande: »För befattningshavare, som vid detta reglementes trädande i kraft uppburit sjukavlöning under minst ett års tid och på grund av sjukdom avskedas, äger järnvägsstyrelsen rätt att i ömmande fall bevilja ökning av pensionen till högst sjukavlöningens belopp.» Jag hemställer, att kammaren för att likhet i bägge kamrarna må ernås må bifalla detta förslag, som blott utgör en formell ändring.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att rörande nu ifrågakvarande utlåtande annat yrkande ej förekommit än, av herr *Hedenstierna*, att vad utskottet hemställt

Bestämmelser om pensionsrätt för extra befattningshavare i vissa statens verk. skulle bifallas med den ändringen i de till reglementet för statens järnvägars pensionskassa för pensionering av icke ordinarie personal hörande övergångsbestämmelser, att i mom. 4:o) uteslötes orden »dock med rätt för järnvägsstyrelsen att i ömmande fall bevilja ökning av pensionen till högst sjukavlönings belopp» samt att i stället tillades ett nytt, med 5) betecknat moment av följande lydelse:

»5. För befattningshavare, som vid detta reglementes trädande i kraft uppburit sjukavlönning under minst ett års tid och som på grund av sjukdomen avskedas, äger järnvägsstyrelsen rätt att i ömmande fall bevilja ökning av pensionen till högst sjukavlönings belopp.»

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till herr Hedenstiernas yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

På framställning av herr talmannen beslöts, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till morgondagens sammanträde.

Anmälades och godkändes lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 239, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om barn utom äktenskap m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fullständigande av straffregistret;

nr 282, beträffande viss del av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om expropriation m. m.;

nr 283, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o) i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med viss föreskrift angående handel med varor, för vilka bestämts högsta pris; samt

nr 285, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i 65 § utsökningslagen.

Anmälades och bordlades lagutskottets memorial nr 69, angående beviljande för innevarande års riksdag av visst belopp till särskild ersättning åt sekreteraren hos lagutskottet.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag, varefter kammaren åtskildes kl. 12,07 på dagen.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Måndagen den 11 juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets memorial, nr 37, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 27, angående Kungl. Maj:ts proposition, nr 262, med förslag till ändrad lydelse av § 2 4:o tryckfrihetsförordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 202, i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte i samband därmed väckta motioner;

nr 203, i anledning av Kungl. Maj:ts i vissa punkter under femte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar jämte i samband därmed väckt motion m. m.;

nr 204, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet under år 1916 i fråga om lantförsvaret m. m.;

nr 205, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet under år 1916 i fråga om sjöförsvaret m. m.; samt

nr 206, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående provisoriska löneregleringar för viss till lantförsvaret och marinen hörande personal;

bevillningsutskottets betänkande nr 66, angående beräkning av bevilningarna för år 1918; ävensom

lagutskottets memorial nr 70, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om lagutskottets utlåtande nr 64 i anledning av ej mindre fyra Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen dels med förslag till lag om allmän tjänsteplikt, dels angående tillämpning av allmän tjänsteplikt med avseende å visst ändamål, dels med förslag till lag angående arbetsnämnder och dels med förslag till lag om inskränkande eller nedläggande av skogsarbete eller industriell drift under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden än även fyra med anledning av förstnämnda proposition samt tre med an-

ledning av samma proposition och propositionen med förslag till lag angående arbetsnämnder väckta motioner.

Anmäldes och godkändes första särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av och lönerreglering för överintendentsämbetet samt angående länsarkitekter m. m. ävensom i dessa ämnen väckta motioner; och

nr 316, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av lokal för den föreslagna byggnadsstyrelsen m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 339, till Konungen, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

Justerades två protokollutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 8,08 e. m.

In fidem
G. Aman-Nilsson.
